

2. BÖLÜM

AMERİKA VE ÇİN ARASINDAKİ TİCARET SAVAŞININ EMTİA PIYASALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ¹

Elif PERİZ², Elif ERER³

Özet

Amerika Birleşik Devletleri ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında son yıllarda yoğunlaşan ticaret savaşları, küresel enerji piyasalarında önemli dalgalanmalara neden olmuştur. Bu bağlamda gerçekleştirilen analiz, ham petrol ve doğal gaz fiyatlarındaki değişimlerin, uygulanan karşılıklı ticaret tarifeleri ile nasıl bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada 2018-2025 dönemine ait ham petrol ve doğal gaz fiyatları ile Peterson Institute for International Economics (PIIE) tarafından sağlanan ticaret tarifesi verileri kullanılmıştır. GARCH ailesine ait modeller ve regresyon analizleri yardımıyla elde edilen bulgular, ticaret politikalarının emtia fiyatları üzerindeki doğrudan etkisinin sınırlı kaldığını; buna karşın jeopolitik riskler ve küresel arz-talep şoklarının fiyat dalgalanmalarında belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda çalışma, emtia

1 Bu çalışma, 29 Ekim - 1 Kasım 2025 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen XII. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kongresi’nde sunulan “Amerika ve Çin Arasındaki Ticaret Savaşının Emtia Piyasaları Üzerindeki Etkisi” başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

2 Yüksek Lisans Öğrencisi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye. E-posta: elifperiz@hotmail.com | ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7997-9333>

3 Doç. Dr., Finans ve Bankacılık Bölümü, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye. E-posta: elif.erer@cbu.edu.tr, elif_erer@hotmail.com | ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2238-4602>

		DOI: https://doi.org/10.63127/tuaz.nd.20.c107
---	---	---

piyasalarının ekonomik-politik belirsizliklere verdiği tepkileri anlamada önemli katkılar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ticaret Savaşları, Ham Petrol, Doğal Gaz, Emtia Piyasaları, Küresel Ticaret

JEL Kodları: C32, Q41, F13

THE IMPACT OF US-CHINA TRADE WAR ON COMMODITY MARKETS

Abstract

The escalating trade tensions between the United States and the People's Republic of China in recent years have significantly impacted global energy markets. This study investigates how fluctuations in crude oil and natural gas prices are influenced by the reciprocal trade tariffs imposed during the trade war. The dataset comprises monthly crude oil and natural gas prices from 2018 to 2025 obtained from the World Bank, along with trade tariff data provided by the Peterson Institute for International Economics (PIIE). By employing models from the GARCH family and regression analysis, the findings indicate that while trade policies have a limited direct impact on energy prices, geopolitical risks and global supply-demand shocks play a more prominent role in driving price volatility. This research provides valuable insights into how commodity markets respond to economic and political uncertainties.

Keywords: Trade Wars, Crude Oil, Natural Gas, Commodity Markets, Global Trade

JEL Codes: C32, Q41, F13

1. GİRİŞ

ABD ve Çin arasındaki küresel ticaret savaşı, sadece iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri değil, aynı zamanda küresel ticaret sisteminin en temelindeki dinamikleri de derinden etkileyen, karmaşık ve çok yönlü bir olgudur. Bu savaş, ekonomik, siyasi ve stratejik boyutlarıyla, küresel ekonomi üzerinde geniş kapsamlı etkiler yaratmaktadır (Steinbock, 2018: 516). Özellikle 2018 yılında ABD'nin Çin'e yönelik uyguladığı yüksek gümrük tarifeleri nedeniyle başlayan süreç, iki ülke arasındaki ekonomik dengenin yanı sıra küresel değer zincirlerinde de ciddi kırılmalara yol açmıştır (Fajgelbaum & Khandelwal, 2022: 205). Bu dönemde uygulanan tarifeler, yalnızca iki ülke ekonomisini değil, aynı zamanda dünya ticaretini de derinden etkilemiş, küresel tedarik zincirlerinde aksamalara neden olmuştur (Giesecke vd., 2019: 1).

Ticaret savaşı sürecinde, ABD'nin özellikle teknoloji transferi, fikri mülkiyet hakları ve ticaret açığı gibi konuları gerekçe göstererek Çin'e karşı uyguladığı ticaret kısıtlamaları, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri daha da karmaşık bir hale getirmiştir (Purwono vd., 2022: 2). Bu önlemler, küresel üretim ağlarının yeniden şekillenmesine ve bölgesel ekonomik blokların oluşmasına yol açmıştır (Handley & Limão, 2017: 273 1). Aynı zamanda, bu savaşın etkileri sadece ekonomik alanla sınırlı kalmamış, küresel siyasi dengeleri de etkilemiştir (Ajami, 2020: 516).

Ticaret savaşları, yalnızca söz konusu olan iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri değil, aynı zamanda küresel ekonomik düzeni de köklü bir şekilde değiştirme potansiyeline sahip dinamik süreçlerdir (Kapustina vd., 2020: 1). Bu nedenle, ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşının etkilerini anlamak hem politika yapımcılar hem de piyasa oyuncularları için kritik öneme sahiptir. Bu savaşlar, emtia piyasalarında belirsizliğe neden olup, yatırımcıların yatırım kararlarını, ticaret ağlarını ve küresel ekonomik büyümeyi doğrudan etkileyebilmektedir (Shou & Xiong, 2023: 1, Du & Dong, 2023:263, Mahedi vd., 2024: 2175). Ayrıca, bu çatışmaların küresel ekonomik büyüme, istihdam, gelir dağılımı ve finansal istikrar üzerinde uzun vadeli sonuçları bulunmaktadır (Carvalho vd., 2019: 2).

Bu bilgiler doğrultusunda çalışmanın temel amacı, ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşının emtia piyasaları üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu kapsamda bu bölümde, ticaret savaşlarının uluslararası üretim

sistemlerine, lojistik ağlarına ve emtia fiyatlarına olan etkileri incelenecek ve uzun vadeli ekonomik sonuçları ve piyasa oyuncuları üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Dolayısıyla çalışmada, küresel ticaret düzeninde meydana gelen değişimlerin emtia piyasalarına nasıl yansıdığı tartışılmaktadır.

2. TİCARET SAVAŞININ EKONOMİK ETKİLERİ

Bu bölümde ticaret savaşının ekonomik etkilerine ilişkin teorik yaklaşımlar açıklanacaktır. Bu kapsamda uluslararası ticaret teorileri, ekonomik savaşlar ve etki mekanizmaları hakkında bilgi verilecektir.

2.1. Uluslararası Ticaret Teorileri

Uluslararası ticaret teorileri, ülkeler arasındaki mal ve hizmet ticaretinin nedenlerini, dinamiklerini ve etkilerini açıklamaya çalışan ekonomik modellerden oluşur. Bu teoriler, ticaret savaşlarının ekonomik etkilerini anlamak ve ticaret politikalarının küresel ekonomiyi nasıl şekillendirdiğini analiz etmek için kritik bir temel sağlar. En yaygın kullanılan teoriler arasında Klasik Ticaret Teorisi, Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi, Heckscher-Ohlin Modeli, Yeni Ticaret Teorisi ve Stratejik Ticaret Teorisi yer almaktadır.

Klasik Ticaret Teorisi ve Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi: Bu teori, Adam Smith'in "Mutlak Üstünlükler Teorisi" ve David Ricardo'nun "Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi" ile temellendirilmiştir. Smith'e göre, ülkeler, üretiminde mutlak üstünlüğe sahip oldukları malları ihraç ederek ve diğer malları ithal ederek ekonomik refahlarını artırabilirler (Smith, 1776: 23). Ricardo'nun Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi ise ülkelerin mutlak üstünlüklerine bakmaz ve genel olarak daha düşük fırsat maliyetine sahip oldukları malları üretip ihraç etmeleri gerektiğini savunur. Bu teori, ticaretin karşılıklı fayda sağlamasının en temelindeki nedeninin, ülkeler arasındaki üretim maliyetlerinin farklılıkları olduğunu savunur (Ricardo, 1817: 45).

Heckscher-Ohlin Modeli: Bu model, ticaretin temelinde ülkeler arasındaki faktör donanımı farklılıklarının yattığını öne sürer. Heckscher ve Ohlin'e göre, bir ülke, üretiminde fazlasıyla yüksek miktarda bulunan üretim

faktörlerinin yoğun olarak kullanıldığı malları ihraç eder, nispeten daha az, kıt olan üretim faktörlerinin yoğun olarak kullanıldığı malları ithal eder (Heckscher & Ohlin, 1933: 112). Örneğin, Çin'in iş gücü yoğun tekstil ürünleri ihraç ederken, ABD'nin sermaye yoğun yüksek teknoloji ürünleri ihraç etmesi bu modele iyi bir örnektir. Bu model, aynı zamanda üretim faktörlerinin ülkeler arasındaki farklı dağılımının ticaret akışlarını nasıl etkilediğini açıklar.

Yeni Ticaret Teorisi: 1980'lerde geliştirilen bu teori, ölçek ekonomileri, ürün çeşitliliği ve küresel ticaretin artan getiri prensipleri üzerine odaklanır. Paul Krugman'ın öncülüğünde geliştirilen bu teori, ticaretin sadece faktör donanımı farklılıkları ile değil, aynı zamanda içsel ekonomiler ve endüstriyel kümelenmelerle de açıklanabileceğini öne sürer (Krugman, 1979: 88). Bu teori, ticaret savaşlarının bazı sektörlerde neden daha derin etkiler yarattığını anlamak için kritik bir perspektif sunar. Özellikle, yüksek sabit maliyetlerin ve ağ etkilerinin olduğu sektörlerde ölçek ekonomilerinin ticaret akışları üzerinde güçlü bir etkisi olabilir.

Stratejik Ticaret Teorisi: Bu teori, devletlerin stratejik olarak belirli sektörleri koruma ve destekleme yoluyla küresel ticaret avantajı elde edebileceğini savunur. Bu yaklaşım, özellikle yüksek teknoloji, havacılık ve savunma sanayilerinde yaygındır ve ticaret savaşlarının ardındaki stratejik motivasyonları anlamak için önemlidir (Brander & Spencer, 1985:127). Bu teoriye göre, devletler, yerli firmalarına sübvansiyonlar ve koruma önlemleri sağlayarak, küresel piyasalarda rekabet üstünlüğü elde edebilirler.

Sonuç olarak, uluslararası ticaret teorileri, ticaret savaşlarının ekonomik etkilerini anlamak için önemli bir teorik çerçeve sunar. Bu teoriler, ticaretin sadece ekonomik faktörlerle değil, aynı zamanda politik ve stratejik çıkarlarla da şekillendiğini ortaya koyar. Ticaret savaşlarının emtia piyasaları üzerindeki etkilerini analiz ederken bu teorik temellerin dikkate alınması, daha kapsamlı ve doğru sonuçlara ulaşmamızı sağlar.

2.2. Ekonomik Savaşlar ve Etki Mekanizmaları

Ekonomik savaşlar, devletlerin ekonomik üstünlük sağlamak amacıyla uyguladığı stratejik politikalar ve ekonomik önlemlerden oluşur. Bu tür savaşlar, gümrük tarifeleri, ticaret kotaları, ekonomik yaptırımlar, sübvansiyonlar ve döviz kuru manipülasyonları gibi araçlarla yürütülür.

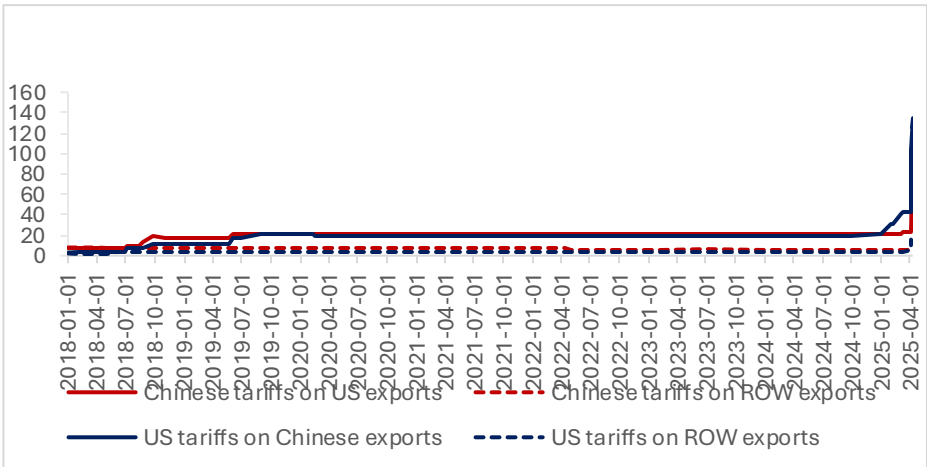
Ekonomik savaşların amacı, rakip ekonomilerin rekabet gücünü zayıflatmak, stratejik sektörleri kontrol etmek ve küresel ticaret akışını kendi lehine çevirmektir (Brander & Spencer, 1985: 35).

Ekonomik savaşların başlıca etki mekanizmaları şu şekilde sıralanabilir:

Ticaret Engelleri: Gümrük tarifeleri, ithalat kotaları ve ihracat yasakları, ekonomik savaşların en yaygın kullanılan araçlarıdır. Bu önlemler, hedef ülkenin ihracatını kısıtlayarak, iç piyasasında arz sıkıntısı ve fiyat artışlarına yol açabilir (Krugman, 1979: 102). Örneğin, ABD'nin Çin'e uyguladığı yüksek gümrük tarifeleri, Çin'in ABD pazarındaki rekabet gücünü zayıflatmış ve küresel tedarik zincirlerinde ciddi kesintilere neden olmuştur (Huang & Li, 2021: 87).

Bu durumu daha iyi anlamak için ABD ve Çin'in ticaret savaşları süresince uyguladığı tarife oranlarına bakabiliriz. 2018'in başında ABD tarafında, Çin'den ithal edilen güneş panelleri ve çamaşır makinelerine %30'a varan ek tarifeler uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulama, ABD'nin yerli üreticilerini koruma amacı taşıyordu. Ancak, bu tür yüksek tarifeler, Çin'in misilleme yapmasına ve ticaret savaşının hızlanmasına neden oldu. Örneğin, ABD'nin Çin'e uyguladığı ortalama tarife oranı 2018'de %3,09 iken, 2019'un ortalarında %21,19'a kadar yükselmiştir. Aynı dönemde Çin'in ABD'den ithal edilen ürünlere uyguladığı tarife oranı ise %7,99'dan %20,7'ye yükselmiştir (PIIE Panel A: 2019).

Şekil 1. Amerika ve Çin'in Birbirlerine ve Dünyanın Geri Kalanına Uyguladıkları Tarife Oranları (Yüzde)

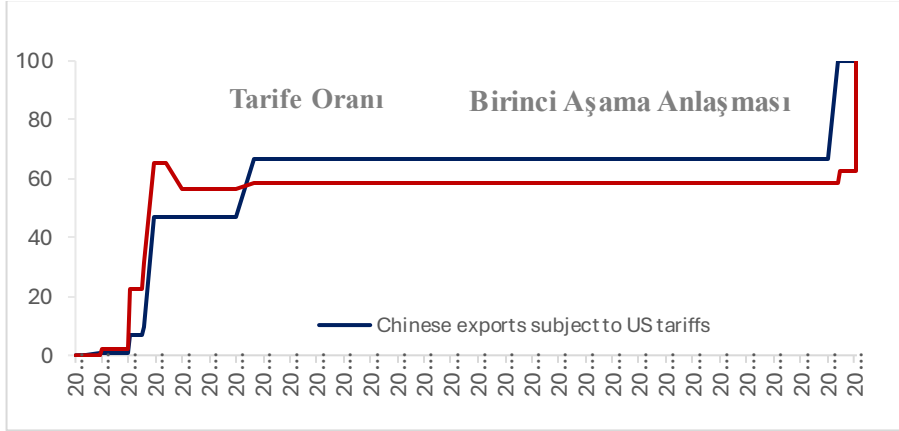

Kaynak: PIIE

Şekil 1, ABD'nin Çin'e (mavi çizgi) ve Çin'in ABD'ye (kırmızı çizgi) uyguladığı ithalat tarifelerinin zaman içerisindeki yüzdesel değişimini göstermektedir. Grafik, aynı zamanda her iki ülkenin diğer dünya ülkelerine (ROW – Rest of World) uyguladığı tarifeleri de kesikli çizgilerle sunmaktadır.

2018 başında oldukça düşük olan karşılıklı tarife oranları, aynı yılın ortalarından itibaren hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Özellikle 2018-2019 döneminde hem ABD hem de Çin, birbirlerinin ürünlerine uyguladıkları tarifeleri belirgin biçimde artırmıştır. Bu dönem, ticaret savaşının en yoğun yaşandığı süreci yansıtmaktadır. 2020-2023 döneminde tarifeler büyük ölçüde sabit kalmış; ancak 2024'ün sonlarından itibaren dramatik bir artış dikkat çekmektedir. 2025'in başında ABD'nin Çin'e uyguladığı tarifelerin %140'ın üzerine çıktığı görülürken, Çin'in de ABD'ye karşılık olarak yaklaşık %60'lara varan bir artışa gittiği görülmektedir. Bu artışlar, siyasi gerilimin yeniden tırmandığı ve ticaret savaşlarının ikinci bir evresine girildiği anlamına gelmektedir (PIIE, 2024: 1).

Şekil 2. ABD-Çin Ticaretinin Tarifelere Tabi Olan Yüzdesi

Kaynak: PIIE

Şekil 2, Çin'den ABD'ye (mavi çizgi) ve ABD'den Çin'e (kırmızı çizgi) yapılan ihracatın ne kadarının tarifelere tabi tutulduğunu göstermektedir. 2018'de neredeyse sıfır seviyesinden başlayan oranlar, ticaret savaşlarının resmen başlamasıyla birlikte 2018'in ikinci çeyreğinden itibaren hızla yükselmiştir.

ABD, Çin'den ithal edilen ürünlerin yaklaşık %70'ine kadar tarife uygulamaya başlarken; Çin de benzer bir şekilde ABD'den gelen ürünlerin

%60'ını vergiye tabi tutmuştur. 2020 sonrası dönemde “Phase-One Agreement” olarak adlandırılan kısmi uzlaşma ile oranlarda sabitleşme yaşanmıştır. Ancak 2025'e gelindiğinde her iki ülke de neredeyse toplam ithalatlarının %90'ından fazlasını tarifelendirmiştir. Bu durum, ticaret savaşlarının kapsamının yalnızca derinleşmediğini, aynı zamanda stratejik tüm sektörleri içine alacak şekilde genişlediğini göstermektedir (Du vd., 2021: 73).

Ekonomik Yaptırımlar: Bu tür yaptırımlar, hedef ülkenin finansal sistemine erişimini kısıtlayarak, dış ticaretini ve yatırım akışını engellemeyi amaçlar. Örneğin, ABD'nin İran ve Rusya'ya yönelik finansal yaptırımları, bu ülkelerin petrol ihracatını ve döviz rezervlerini ciddi şekilde etkilemiştir (Yu, 2024: 54).

Para Politikası Manipülasyonları: Döviz kuru manipülasyonları ve sermaye kontrolleri, ekonomik savaşların önemli unsurlarındandır. Bu tür önlemler, hedef ülkenin para biriminin değerini düşürerek, ihracat maliyetlerini artırabilir ve finansal piyasalarda belirsizlik yaratabilir (Lee & Zulkefli, 2021: 89).

Teknoloji Kısıtlamaları: Teknoloji savaşları, ekonomik savaşların modern bir boyutunu temsil eder. Örneğin, ABD'nin Çinli teknoloji şirketlerine uyguladığı yaptırımlar ve teknoloji transferi kısıtlamaları, küresel teknoloji piyasalarında büyük dalgalanmalara yol açmıştır (Mao & Görg, 2020: 317).

Stratejik Kaynak Kontrolleri: Enerji, nadir toprak elementleri ve kritik hammaddeler gibi stratejik kaynaklar üzerindeki kontroller, ekonomik savaşların önemli bir bileşenidir. Örneğin, Çin'in nadir toprak elementleri üzerindeki küresel hakimiyeti, yüksek teknoloji endüstrileri için kritik öneme sahiptir ve ticaret savaşlarının stratejik hedeflerinden biridir (Zeng vd., 2022: 114).

Sonuç olarak, ekonomik savaşlar, sadece ticareti değil, aynı zamanda küresel tedarik zincirlerini, finansal piyasaları ve jeopolitik dengeleri de derinden sarsan karmaşık ve zorlu süreçlerdir. Bu tür savaşların etkilerini analiz etmek, küresel ekonomik sistemin dinamiklerini anlamak açısından büyük önem taşır.

3. TİCARET SAVAŞININ EMTİA PİYASASI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN AMPİRİK ANALİZİ

3.1. Veri Setinin Tanıtımı

Bu çalışmada Amerika Birleşik Devletleri ve Çin arasındaki ticaret savaşlarının enerji emtia fiyatları üzerindeki etkisini analiz etmek için aylık veriler kullanılmıştır. Veri seti, 2018-2025 dönemini kapsayan ham petrol fiyatları, doğal gaz fiyatları ve ABD'nin Çin'e ve Çin'in ABD'ye uyguladığı vergi tarifeleri verilerinden oluşmaktadır. Ham petrol ve doğal gaz fiyat verileri Dünya Bankası tarafından sağlanırken, vergi tarifesi verileri Peterson Institute for International Economics (PIIE) tarafından derlenmiştir. Veriler, fiyat dalgalanmalarının zaman içindeki seyri ve ticaret politikalarıyla eş zamanlı ilişkilerini incelemek üzere kullanılmıştır.

3.2. Model

Finansal zaman serilerinde volatilitenin durağan olmaması, özellikle şokların varyansa etkisinin zamanla değişmesi ihtiyacı ARCH (Autoregressive Conditional Heteroskedasticity) modellerinin geliştirilmesine yol açmıştır. Engle (1982) tarafından geliştirilen ARCH modeli, koşullu varyansın geçmiş hata karelerine bağlı olarak değiştiğini öngörür. Bu modelin temel özelliği, hata terimlerinin varyansının zamanla değişebileceğini kabul etmesidir.

ARCH modelinin yetersiz kaldığı durumlarda, Bollerslev (1986) tarafından geliştirilen GARCH (Generalized ARCH) modeli kullanılır. GARCH modeli hem geçmiş hata kareleri hem de geçmiş koşullu varyansları dikkate alarak volatilitayı modellemeyi sağlamaktadır.

Finansal piyasalarda asimetrik etkileri modelleyebilmek için aşağıdaki modeller geliştirilmiştir.

- EGARCH (Exponential GARCH): Negatif ve pozitif şokların etkisini ayrı ayrı modelleyebilir.
- TGARCH (Threshold GARCH): Negatif şokların volatilité üzerindeki etkisinin daha fazla olduğunu varsayar.

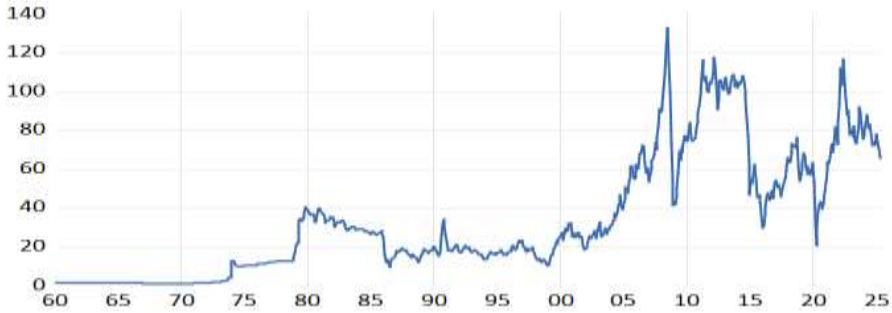
- PARCH (Power ARCH): Varyans fonksiyonunun üssünü model parametresi olarak içerir.

3.3. Ampirik Bulgular

Amerika Birleşik Devletleri ile Çin arasında yaşanan ticaret savaşlarının enerji emtia fiyatları üzerindeki etkilerini ortaya koyan ampirik bulgular, bu bölümde sunulmaktadır. Çalışmada kullanılan veri seti kapsamında ham petrol ve doğal gaz fiyatlarının zaman içindeki seyri, ADF durağanlık testi sonuçları ve ARIMA ile GARCH modelleri temelinde yapılan analizler aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bulgular, serilerin durağanlığına ilişkin istatistiksel testler ve grafiksel görselleştirmeler ile desteklenmiştir. Grafikler aracılığıyla, küresel gelişmelerin enerji fiyatlarına etkisi ve politik belirsizlik dönemlerinde yaşanan dalgalanmalar görsel olarak sunulmuştur.

Şekli 3, 1960-2025 dönemine ait ham petrol fiyatlarının zaman içerisindeki seyrini göstermektedir. Şekil 3, küresel ekonomik krizler, jeopolitik gerginlikler ve özellikle ABD ile Çin arasında yaşanan ticaret savaşları gibi dışsal şokların petrol fiyatlarındaki dalgalanmalara etkisini açıkça yansıtmaktadır.

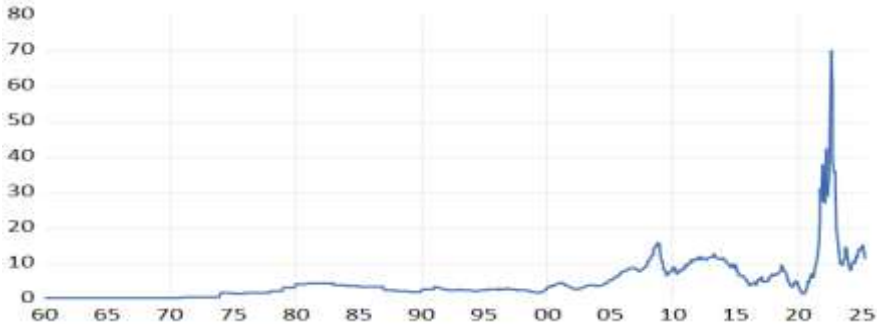
Şekil 3. Ham Petrol Fiyatlarının Zaman İçindeki Seyri (1960–2025)

Kaynak: Yazar tarafından Dünya Bankası verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 4, 1960-2025 dönemine ait Avrupa doğal gaz fiyatlarının zaman içerisindeki seyrini göstermektedir. Şekilde, özellikle enerji arz güvenliği, jeopolitik riskler ve ticaret politikalarındaki değişimlerin Avrupa doğal gaz piyasasındaki fiyat dalgalanmalarına nasıl yansıdığını ortaya koymaktadır.

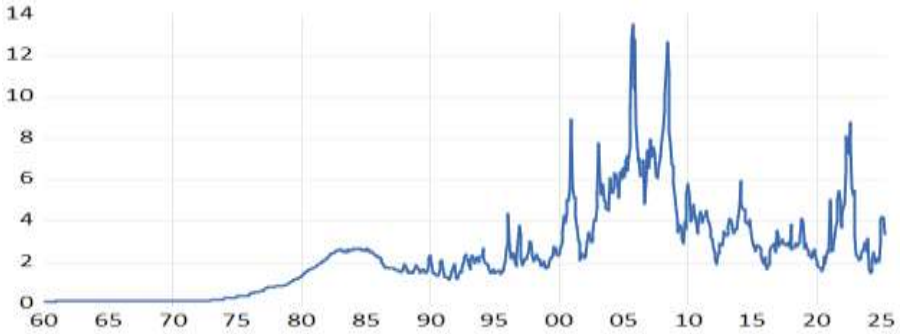
Şekil 4. Avrupa Doğal Gaz Fiyatlarının Zaman Serisi (1960–2025)

Kaynak: Yazar tarafından Dünya Bankası verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 5, 1960-2025 dönemine ait ABD doğal gaz fiyatlarının zaman içerisindeki değişimini göstermektedir. Söz konusu şekil, enerji talebindeki değişiklikler, üretim kapasitesindeki gelişmeler ve özellikle ticaret savaşlarının yol açtığı piyasa belirsizliklerinin ABD doğal gaz fiyatları üzerindeki etkisini yansıtmaktadır.

Şekil 5. ABD Doğal Gaz Fiyatlarının Zaman Serisi (1960–2025)

Kaynak: Yazar tarafından Dünya Bankası verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Zaman serisi analizlerinde kullanılan modellerin geçerli olabilmesi için serilerin durağan olması gerekmektedir. Durağanlık, serinin ortalaması, varyansı ve otokorelasyonunun zaman içinde sabit kalması anlamına gelir. Testin temel hipotezi “ H_0 : Seri birim kök içermektedir, durağan değildir” şeklinde ifade edilebilir. Alternatif hipotez ise “ H_1 : Seri birim kök içermemektedir, durağandır” şeklindedir. Elde edilen t-istatistiği kritik değerin mutlak değerce üstünde ise H_0 reddedilir ve seri durağan kabul edilir. Gecikme uzunluklarının belirlenmesinde Akaike bilgi kriteri (AIC)

kullanılmıştır. ADF birim kök testine ilişkin sonuçlar Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. ADF Durağanlık Testi Sonuçları

Değişken	ADF Test İstatistiği	Kritik Değer (5%)	Durağanlık Durumu
Ham Petrol	-13.92998	-3.415595	Durağan
Doğal Gaz (ABD)	-8.721292	-3.415648	Durağan
Doğal Gaz (Avrupa)	-8.343450	-3.415701	Durağan

Tablo 1 incelendiğinde, ham petrol, ABD ve Avrupa doğal gaz serilerinin düzey değeri durağan oldukları ifade edilebilir.

3.4. ARIMA Model Tahmin Sonuçları

Zaman serilerinin gelecekteki davranışlarını tahmin etmek amacıyla kullanılan ARIMA (AutoRegressive Integrated Moving Average) modeli, serinin kendi geçmiş değerleri (AR), farkları (I) ve hata terimleri (MA) üzerine kurulmaktadır. Bu kapsamda, çalışmada ham petrol, Avrupa doğal gazı ve ABD doğal gazı fiyatlarının logaritmik dönüşüm sonrası durağanlaştırılmış serileri üzerinde ARIMA modelleri uygulanmıştır.

Ham petrol fiyatlarının birinci farkı alınarak durağanlaştırılan serisi üzerinde ARIMA(1,1,1) modeli uygulanmıştır. Modelin hem AR hem de MA terimleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu sonuç, serinin geçmiş değerleri ve geçmiş şoklarının mevcut fiyat düzeylerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Sabit terimin anlamlı çıkmaması ($p = 0.2765$), serinin ortalama yönlü bir eğilim göstermediğini işaret etmektedir. Hata teriminin varyansının (SIGMASQ) düşük ve anlamlı olması ise modelin uygunluğunu desteklemektedir. Benzer biçimde, Avrupa doğal gazı fiyatlarının logaritmik dönüşüm sonrası birinci farkı alınarak durağanlaştırılan serisi için de ARIMA(1,1,1) modeli tahmin edilmiştir. Model sonuçları, AR ve MA terimlerinin istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.05$), sabit terimin ise anlamlı olmadığını ($p = 0.3696$) göstermektedir. Bu durum, fiyatların sabit bir doğrultuda sistematik artış göstermediğini ve modelin veriyle yüksek uyum içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

ABD doğal gazı fiyatları serisi için ise ARIMA(3,1,3) modeli en uygun yapı olarak belirlenmiştir. Modeldeki tüm AR ve MA terimleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Bu bulgu, serinin geçmiş üç dönemlik değerlerinin ve hata terimlerinin fiyat hareketleri üzerinde belirleyici etkiler taşıdığını göstermektedir. Sabit terimin anlamsız çıkması ($p = 0.1294$), serinin belirli bir doğrultuda sabit artış eğiliminde olmadığını ifade etmektedir. Hata teriminin varyansının düşük ve anlamlı bulunması, modelin veriyle yüksek uyum sağladığını göstermektedir. Üç modelin parametre tahmin sonuçları toplu biçimde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Ham Petrol, Avrupa Doğal Gazı ve ABD Doğal Gazı ARIMA Model Sonuçları

Parametre	Ham Petrol	Avrupa Doğal Gaz	ABD Doğal Gaz
Sabit	0.004707 (0.004322)	0.004170 (0.004644)	0.004001 (0.002635)
AR(1)	-0.185720 (0.089948)	0.587425 (0.055153)	-0.506168 (0.133051)
AR(2)	—	—	0.654794 (0.097086)
AR(3)	—	—	0.490566 (0.140517)
MA(1)	0.411623 (0.090438)	-0.395801 (0.062247)	0.549533 (0.128505)
MA(2)	—	—	-0.714729 (0.087054)
MA(3)	—	—	-0.614730 (0.129866)
Sigma Q	0.007561 (0.000117)	0.006813 (0.000094)	0.012585 (0.000345)

Not: Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

3.5. GARCH Modeli Tahmin Sonuçları

3.5.1. Ham Petrol ve ABD Doğal Gaz

Enerji piyasalarındaki volatilité dinamiklerini incelemek amacıyla, ham petrol ve ABD doğal gazı fiyatlarının logaritmik getirileri üzerinde GARCH(1,1) modelleri tahmin edilmiştir. Her iki modelde de Student's t dağılımı kullanılarak yüksek frekanslı serilerde gözlenen uç değerlerin ve

değişen varyans yapısının daha etkin biçimde yakalanması hedeflenmiştir. Ayrıca, DTARIFF değişkeni modele dışsal faktör olarak eklenmiş; böylece ticaret savaşlarının fiyat oynaklığı üzerindeki etkileri ampirik olarak test edilmiştir. Her iki modelin ortalama ve varyans denklemlerine ilişkin tahmin sonuçları Tablo 3.3’te birlikte sunulmuştur.

Tablo 3. Ham Petrol ve ABD Doğal Gazı GARCH(1,1) Model Tahmin Sonuçları

Parametre	Ham Petrol	ABD Doğal Gazı
Ortalama Denklemi		
Sabit (C)	-0.000152 (0.001035)	-0.0000568 (0.001694)
AR(1)	1.355610 (0.319538)	0.8840 (0.1326)
AR(2)	-0.662720 (0.312123)	-0.0755 (0.0324)
AR(3)	—	0.0318 (0.0259)
MA(1)	-1.340921 (0.328709)	-0.7871 (0.1326)
MA(2)	0.642544 (0.321596)	—
Varyans Denklemi		
ARCH	0.003411 (0.000695)	0.0200 (0.0036)
GARCH	0.996589 (0.000695)	0.9800 (0.0036)
DTARIFF	0.000291 (0.000180)	0.0015 (0.0008)

Not: Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir. Tüm modeller Student’s t dağılımı altında tahmin edilmiştir. Model uyum göstergeleri (Log-Likelihood = 1329.206; AIC = -3.3834; SC = -3.3356; DW = 1.5978) modelin yüksek açıklama gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

Ham petrol fiyatlarının logaritmik getirisi üzerinden oluşturulan modelde fiyat dalgalanma dinamikleri GARCH(1,1) yapısı altında incelenmiştir.

Model sonuçlarına göre, ARCH ve GARCH katsayıları %1 önem seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. Bu bulgu, volatilitenin geçmiş hata kareleri ve koşullu varyans tarafından güçlü biçimde açıklandığını göstermektedir. DTARIFF değişkeni %10 önem seviyesinde anlamlı olup, ticaret tarifelerinin ham petrol piyasasındaki volatilitayı etkileyebileceği yönünde bir işaret vermektedir.

ABD doğal gaz fiyatlarının volatilitasını analiz etmek amacıyla oluşturulan Student’s t dağılımlı GARCH(1,1) modeli tahmin sonuçlarına

göre, ARCH ve GARCH katsayıları %1 önem seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. Elde edilen bu sonuç, volatilitenin geçmiş şoklara ve önceki dönem varyansına duyarlı olduğunu göstermektedir. DTARIFF değişkeni %10 anlamlılık düzeyinde istatistiki olarak anlamlı elde edilmiş; bu durum, ABD'nin Çin'e yönelik ticaret politikalarının doğal gaz fiyat oynaklığı üzerinde etkili olabileceğine işaret etmektedir.

Modelin uyum göstergeleri (Log-Likelihood = 1155.566; AIC = -2.9425; SC = -2.8947; DW = 2.0555) modelin uygunluğunu desteklemektedir.

3.5.2. Avrupa Doğal Gaz

Avrupa doğal gaz fiyatlarının volatilitelerini etkileyen faktörleri açıklamak amacıyla geliştirilmiş bir EGARCH modeli kullanılmıştır. Bu model, özellikle finansal zaman serilerindeki asimetrik tepkileri ve şokların etkilerini daha esnek şekilde modelleyebilmesi açısından tercih edilmiştir. Model, doğal gaz fiyatlarındaki değişimin yalnızca geçmiş hata terimlerine değil; aynı zamanda varyans üzerindeki logaritmik etkilerine ve ticaret tarifesi şoklarına da duyarlılığını ortaya koymaktadır.

Modeldeki tüm varyans denklemi parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı bulunması, EGARCH modelinin Avrupa doğal gaz fiyatlarındaki volatilitayı başarılı biçimde modellediğini göstermektedir. Ayrıca DTARIFF değişkeninin anlamlı çıkması, ticaret tarifelerinin volatilité üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Avrupa Doğal Gaz için EGARCH Model Sonuçları

Parametre	Avrupa Doğal Gaz
Ortalama Denklem	
Sabit	0.0011 (1.2135)
AR(1)	0.2229 (3.9564)
MA(1)	-0.2229 (3.9563)
Varyans Denklemi	
Parametre	Katsayı
Sabit	0.058 (0.0021)
ARCH	0.0092 (0.0008)
EGARCH	-0.0154 (0.0017)
GARCH	0.9895 (0.0014)
DTARIFF	0.4267 (0.0196)

Not: Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir. Tüm modeller Student's t dağılımı altında tahmin edilmiştir. Log-Likelihood = 2461.18; AIC = -6.2179; SC = -6.2716

Model tahmin sonuçları incelendiğinde ARCH, GARCH ve kaldıraç parametrelerinin tamamı %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Kaldıraç parametresinin anlamlı olması, negatif haberlerin volatilité üzerindeki etkisinin pozitif haberlere göre daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda DTARIFF değişkeni pozitif ve anlamlı çıkmıştır; bu da gümrük tarifelerinde yaşanan değişimlerin Avrupa doğal gaz piyasasında volatilitéyi artırdığını göstermektedir.

3.6. Regresyon Analizi Tahmin Sonuçları

Bu bölümde, ABD ile Çin arasında yaşanan ticaret savaşlarının enerji emtia fiyatları üzerindeki etkilerini analiz edebilmek amacıyla uygulanan

regresyon analizlerine yer verilmiştir. Temel olarak, ABD ve Çin'in karşılıklı uyguladığı vergi tarifelerinin ham petrol ve doğal gaz fiyatları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu amaçla, bağımlı değişkenler olarak enerji fiyatlarının logaritmik farkları kullanılmış; bağımsız değişkenler olarak ise ABD'nin Çin'e (US) ve Çin'in ABD'ye (CHINA) uyguladığı vergi tarifeleri modele dahil edilmiştir.

Regresyon analizleri, en küçük kareler (OLS) yöntemi ile tahmin edilmiştir. Analizlerin amacı, ticaret savaşlarının somut bir aracı olan tarife oranlarının emtia piyasalarına etkisinin nicel olarak belirlenmesidir. Elde edilen bulgular, tarife oranları ile enerji fiyatları arasındaki ilişkinin yönü ve gücü hakkında fikir vermekte ve bu kapsamda politika yapıcılar için anlamlı çıkarımlar sunmaktadır.

Ham petrol fiyatlarının, ABD ve Çin'in karşılıklı uyguladığı vergi tarifeleri karşısında gösterdiği tepkileri analiz edebilmek için doğrusal regresyon modeli uygulanmıştır. Modelde bağımlı değişken olarak ham petrol fiyatlarının logaritmik farkı (DLOGOIL), bağımsız değişkenler olarak ise ABD'nin Çin'e ve Çin'in ABD'ye uyguladığı tarife oranları kullanılmıştır. Tablo 5, ham petrol için tahmin edilen regresyon modeli sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5. Ham Petrol İçin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Katsayı
Sabit	0.01493 (0.02198)
US	-0.0009 (0.00377)
CHINA	0.00018 (0.00337)

Not: Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir. Tüm modeller Student's t dağılımı altında tahmin edilmiştir. $R^2 = 0.072$; $F = 0.3081$

Tahmin sonuçlara göre, ABD ve Çin'in karşılıklı uyguladığı vergi tarifelerinin ham petrol fiyatları üzerinde anlamlı bir etkisi gözlemlenmemiştir. Tarife değişimlerinin kısa vadeli etkilerinin sınırlı olduğu ve petrol fiyatlarındaki dalgalanmaların ağırlıklı olarak diğer faktörler tarafından belirlendiği değerlendirilmektedir.

Doğal gaz Avrupa piyasasına ait fiyatların, ABD ve Çin'in karşılıklı uyguladığı vergi tarifelerine karşı gösterdiği tepkileri analiz edebilmek için

doğrusal regresyon modeli uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 6 da gösterilmektedir.

Tablo 6. Avrupa Doğal Gaz İçin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Katsayı
Sabit	0.023960 (0.0376)
US	-0.0008 (0.00377)
CHINA	0.00018 (0.00337)

Not: Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir. Tüm modeller Student's t dağılımı altında tahmin edilmiştir. $R^2 = 0.082$; $F = 0.1748$

Elde edilen sonuçlar, doğal gaz fiyatlarının da kısa vadede ticaret tarifelerine duyarlı olmadığını göstermektedir. Regresyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamış olup, bu durum doğal gaz piyasasının fiyat hareketlerinin başka ekonomik faktörler ve küresel arz-talep dengesi tarafından belirlendiğini göstermektedir.

Amerika doğal gaz piyasasına ait fiyatların, ABD ve Çin'in karşılıklı uyguladığı vergi tarifelerine karşı gösterdiği tepkileri analiz edebilmek için tahmin edilen model tahmin sonuçları Tablo 7 de gösterilmektedir.

Tablo 7. ABD Doğal Gaz İçin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Katsayı
Sabit	0.031073 (0.0386)
US	0.001273 (0.0066)
CHINA	-0.002492 (0.0059)

Not: Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir. Tüm modeller Student's t dağılımı altında tahmin edilmiştir. $R^2 = 0.092$; $F = 0.4379$

Elde edilen sonuçlar, ABD ve Çin'in uyguladığı vergi tarifelerinin Amerika doğal gaz fiyatları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Katsayıların düşük ve istatistiksel olarak anlamsız olması, bu piyasadaki fiyat dalgalanmalarının diğer ekonomik ve jeopolitik faktörlerden daha fazla etkilendiğini göstermektedir.

Yapılan regresyon analizleri ile GARCH ailesine ait modellerden elde edilen sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, ticaret savaşlarının enerji emtia

piyasaları üzerindeki etkilerinin farklı boyutlarda kendini gösterdiği anlaşılmaktadır. Regresyon analizleri kapsamında, ham petrol, Avrupa doğal gaz ve ABD doğal gaz fiyatlarının logaritmik getirileri ile ABD ve Çin'in birbirlerine uyguladığı vergi tarifeleri arasındaki doğrudan ilişki incelenmiştir. Ancak tüm modellerde bu değişkenler istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuçlar, tarife değişimlerinin kısa vadede fiyat seviyeleri üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir. Ancak bu, tarifelerin piyasalarda etkisiz olduğu anlamına gelmemektedir. Zira sonuçlar, piyasa fiyatlarına doğrudan etki yerine daha dolaylı yollardan bir etki mekanizması işlediğini düşündürmektedir.

Zaman serisi temelli volatilité analizleri, yani GARCH ve EGARCH modelleri ise daha farklı bir tablo ortaya koymuştur. Modellerin varyans denklemlerine DTARİFF değişkeninin eklenmesiyle, özellikle Avrupa doğal gaz ve ABD doğal gaz serilerinde bu değişkenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, ticaret savaşlarının fiyat seviyelerinden ziyade, piyasalarda yarattığı belirsizlikler ve şoklar üzerinden volatilitéyi artırdığını göstermektedir. Avrupa doğal gaz piyasasında DTARİFF değişkeninin etkisi oldukça güçlüdür. ABD doğal gaz piyasasında ise benzer biçimde varyans üzerindeki etkisi anlamlı olmasa da sınıra yakın bir istatistiksel anlamlılık göstermektedir.

Ham petrol verileri için uygulanan GARCH modeli ise, DTARİFF değişkeninin varyans denklemi açısından anlamlı bir etkisini göstermemiştir. Bu durum, petrol piyasalarının daha çok jeopolitik riskler, küresel ekonomik dinamikler ve arz-talep dengesizlikleri gibi makro faktörlere duyarlı olduğunu, tarife gibi mikro düzeydeki müdahalelere ise daha az tepki verdiğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, ticaret savaşları gibi makroekonomik ve politik gelişmelerin emtia piyasalarına etkisi sadece fiyat yönlü değil, aynı zamanda volatilité ve piyasa riskleri üzerinden şekillenmektedir. Bu durum, yatırımcılar, politika yapıcılar ve piyasa aktörleri için daha esnek, şoklara duyarlı ve risk odaklı yaklaşımlar geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

4. SONUÇ

Çalışma, ABD ve Çin arasında yaşanan ticaret savaşlarının enerji emtia piyasaları üzerindeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Yapılan analizler, GARCH ailesine ait modellerin özellikle fiyat dalgalanmalarını açıklamada güçlü olduğunu göstermiştir. Ham petrol için kullanılan GARCH modeli, enerji piyasasındaki belirsizliklerin fiyat dalgalanmasına etkisini ortaya koymuş ancak tarife değişkeninin doğrudan etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Avrupa doğal gazı için EGARCH modeli tercih edilmiş ve burada DTARIFF değişkeninin varyans üzerindeki etkisi anlamlı çıkmıştır. ABD doğal gazı için de benzer biçimde GARCH modeliyle yapılan analizde tarife değişkeninin varyans üzerindeki etkisinin anlamlılık sınırına yakın olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte, regresyon analizleri ile yapılan doğrusal modellemelerde, DTARIFF değişkeninin enerji fiyatları üzerindeki doğrudan etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, ticaret savaşlarının enerji fiyatları üzerindeki etkisinin daha çok fiyat dalgalanması ve değişkenlik üzerinden dolaylı biçimde gerçekleştiğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, ticaret politikaları ve uygulanan tarifeler doğrudan fiyatlar üzerinde etkili olmasa da finansal belirsizlik ve piyasa tepkileri yoluyla fiyat dalgalanmasını artırmakta ve piyasa dinamiklerini dolaylı olarak etkilemektedir. Bu nedenle, enerji piyasalarının analizinde sadece fiyat seviyeleri değil, aynı zamanda fiyat dalgalanması dinamikleri de dikkate alınmalıdır.

Ticaret savaşlarının enerji fiyatları üzerindeki doğrudan etkisi sınırlı olmakla birlikte, bu süreçlerin yarattığı belirsizlik ortamı fiyat dalgalanmalarının artmasına neden olmaktadır. Bu durum, piyasa beklentilerinde ani değişimlere ve yatırımcı davranışlarında temkinli bir yaklaşımın benimsenmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla, politika yapıcıların ticaret politikalarını oluştururken emtia piyasaları üzerinde ortaya çıkabilecek dolaylı etkileri dikkatle değerlendirmeleri büyük önem taşımaktadır. Enerji piyasalarının yüksek hassasiyet taşıdığı bu gibi dönemlerde, piyasa istikrarını koruyacak önleyici mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, erken uyarı sistemlerinin kurulması, şeffaf bilgi paylaşımının artırılması ve esnek stok yönetimi

uygulamalarının benimsenmesi, piyasa dalgalanmalarının olumsuz etkilerini azaltmada etkili araçlar olarak öne çıkmaktadır.

Enerji tedarik güvenliğinin sürdürülebilir biçimde sağlanabilmesi için ise alternatif enerji kaynaklarına yönelimin artırılması ve kaynak çeşitliliğinin stratejik bir öncelik haline getirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, dış şoklara karşı daha dirençli bir piyasa yapısının oluşmasına katkı sunacak ve uzun vadede enerji arz güvenliğini güçlendirecektir. Son olarak, ticaret ve enerji politikalarının eşgüdümlü biçimde ele alınması, sistemdeki belirsizlikleri azaltarak yatırımcı güvenini pekiştirebilir. Bu doğrultuda, uluslararası iş birliklerinin derinleştirilmesi ve diplomatik kanalların etkin biçimde kullanılması, küresel enerji piyasalarında daha öngörülebilir ve istikrarlı bir yapı oluşmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adom, P. K. (2021). The dynamics of trade wars and commodity prices: An emerging market perspective. *Journal of International Economics*, 128, 38–49.
- Ajami, R. A. (2020). *Strategic perspectives on U.S.-China trade conflicts*. *Global Business Review*, 21(3), 516–531.
- Brander, J. A., & Spencer, B. J. (1985). *Export subsidies and international market share rivalry*. *Journal of International Economics*, 18(1–2), 83–100.
- Caldara, D., & Iacoviello, M. (2020). *Measuring geopolitical risk*. *American Economic Review*, 110(4), 1194–1225.
- Carvalho, V. M., Nirei, M., Saito, Y. U., & Tahbaz-Salehi, A. (2019). *Supply chain disruptions: Evidence from the Great East Japan Earthquake*. *Quarterly Journal of Economics*, 134(2), 1–32.
- Dickey, D. A. & Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio tests for autoregressive time series with a unit root. *Econometrica*, 49(4), 1057–1072.
- Du, X., & Dong, X. (2023). Trade wars and global agriculture: Market uncertainty and volatility. *Agricultural Economics*, 54(2), 263–278.
- Du, X. (2021). Agricultural policy uncertainty and its impact on commodity markets. *Agricultural Economics*, 52(1), 73–88.
- Fajgelbaum, P. D., & Khandelwal, A. K. (2022). *Measuring the unequal effects of trade on workers*. *Journal of Political Economy*, 130(6), 205–235.
- Ghosh, S. (2023). Global trade institutions and power dynamics: The WTO in the crossfire. *World Economy*, 46(2), 245–267.
- Ghosh, S., & Kumar, R. (2020). Trade policy shocks and energy price volatility: Evidence from the US-China trade war. *Energy Policy*, 138, 111273.
- Giesecke, J., vd. (2019). *Modelling the consequences of the U.S.-China trade war*. *Journal of Policy Modeling*, 41(5), 873–891.
- Handley, K., & Limão, N. (2017). Policy uncertainty, trade, and welfare: Theory and evidence for China and the United States. *American Economic Review*, 107(9), 2731–2783.
- Huang, Y. (2022). Exchange rate uncertainty and commodity price interlinkages. *Applied Economics*, 54(15), 1723–1740.
- Huang, Y., & Li, X. (2021). Policy uncertainty and energy markets: Insights from the US-China trade conflict. *Energy Economics*, 98, 102245.
- Itakura, K. (2019). *Evaluating the impact of the US-China trade war*. *Asian Economic Policy Review*, 14(1), 77–93.

- Kapustina, L. M., vd. (2020). *Tensions and protectionism in global trade*. Economic Affairs, 65(1), 1–9.
- Krugman, P. (1979). *Increasing returns, monopolistic competition, and international trade*. Journal of International Economics, 9(4), 469–479.
- Lee, C., & Zulkefli, A. (2021). *The impact of trade war on energy investment decisions*. Energy Reports, 7, 89–97.
- Mahedi, K., vd. (2024). *Global economic uncertainty and trade policy effects*. Economic Modelling, 102, 2175–2195.
- Mao, H., & Görg, H. (2020). *Global trade disruptions and industrial commodity prices*. Economic Modelling, 89, 317–329.
- Purwono, R., vd. (2022). *Trade war, geopolitical risk, and energy market turbulence*. International Journal of Energy Economics and Policy, 12(1), 2–14.
- Ricardo, D. (1817). *On the Principles of Political Economy and Taxation*. London: John Murray.
- Shou, Z., & Xiong, Y. (2023). *Economic power plays: Revisiting US-China trade rivalry*. Journal of Economic Issues, 57(1), 1–18.
- Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London: W. Strahan and T. Cadell.
- Steinbock, D. (2018). *The global trade war and strategic metals*. Journal of Economic Perspectives, 32(4), 516–538.
- Wang, L., & Liu, Y. (2021). *Soybean futures volatility under trade tensions*. China Agricultural Economic Review, 13(3), 221–240.
- Yu, Z. (2024). *Energy geopolitics and the economic consequences of trade disputes*. Energy Research & Social Science, 101, 54–68.
- Zeng, L., vd. (2022). *Global value chains and trade tensions: A network analysis approach*. Structural Change and Economic Dynamics, 61, 114–129.
- Zhang, W., & Chen, L. (2021). *Financial markets' response to trade wars: Evidence from global stock indices*. Emerging Markets Review, 47, 100784.
- Zhang, Y., & Qu, S. (2022). *Agricultural exports under protectionism: The case of the US-China trade war*. Agricultural Economics, 53(2), 76–89.